

Билјана Митевска Попеска
Душан Тодоровски

ЗНАЧЕЊЕТО НА ПОДВИЖНИТЕ ИГРИ ЗА ДЕТСКИОТ РАЗВОЈ

Абстракт

Играта е доминантна активност во детството и значаен аспект на детскиот развој. Таа овозможува идентификација на детските потреби и претставува значаен медиум преку кој се реализира детскиот развој и учењето. Детската игра има свои особености и карактеристики. Подвижните игри се значаен фактор и средство на детскиот развој, преку нив се влијае на сестраниот развој на личноста на детето, се активираат неговите физички, интелектуални, емоционални и социјални потенцијали, се делува на развој на карактерот и личноста во целина.

Abstract

THE IMPORTANCE OF MOTRIC GAMES FOR CHILDREN DEVELOPMENT

The games are the most dominant activity in childhood and these have a significant influence on children's development. A child game enables to identify child needs and it can use them as an important media in the process of children development and learning. Children games are significant factor and tool for children's development. These have a significant influence on children's personality and development. Children motoric games have its own characteristics. Using motoric games we activate children's physical, intellectual, emotional and social potentials and enable the development of children characteristics and personality.

1. Определување на детската игра

Играта е обележје на детството. Таа е доминантна активност во предучилишниот период преку која детето учи, се развива и се адаптира на средината. Играта е доброволна активност без материјална корист. Таа е слободно избрана, ја следи чувство на восхит, носи ведрина и позитивно расположение. Се одвива по утврден редослед, понекогаш со точно утврдени правила. Учесниците во играта се обземени со радост и уживање.

Играта потекнува од природните потреби и нагони на детето. За детето истовремено претставува огледало и поттик на неговиот развој. Низ играта детето покажува што може и знае, што му претставува задоволство. Играта има повеќекратно биолошко значење и претставува подготовка за живот.

Коменски, Русо и Фребел први посериозно укажуваат на детската игра како природна и основна активност на детето која е услов и показател на развојот на детето.

Фребел во играта на децата гледа почеток на детскиот развој, детското творештво и води кон оформување на личноста.¹

За Н.К.Крупска играта претставува „начин на запознавање на детето со надворешниот свет. За децата таа е учење, работа, сериозна форма на воспитание и потреба на организмот кој расте“.²

Авторите кои ја анализираат детската игра се согласни дека за децата таа е смислена активност, составен дел на учењето, работата и одморот, пријатна и забавна сама по себе, неделив дел и фактор на детскиот развој. *Играта е првото училиште на животот.*

2. Карактеристики на детската игра

Играта е хетерогена активност со различни можности. Во достапната литература во која се анализира играта се диференцираат различни пристапи во определувањето на карактеристиките на детската игра. За потребите на нашиот труд ќе ги наведеме најзапазените карактеристики.

- *придржување до одреден тип на развој* – во различни возрасти се омилени различни игри специфични за таа возраст;
- *избор на активности* – избор на активности согласно интересите и афинитетите на детето;
- *слобода* – секоја активност се одвива согласно волјата на децата. Слободата е застапена во онаа мерка со која се овозможува отстапување од правилата на играта, што значи дека не е апсолутна или потполна туку се одвива во рамките на предвидените правила со мали отстапувања;
- *самостојност* – детето самостојно се вклучува и ги реализира своите замисли;
- *автентичност* – играта е цел сама за себе
- *оригиналност, неповторливост* – играта го реперезентира личниот став на детето кон реалноста, ги решава проблемите на неконвенционален начин, играта е неповторлива иако се реализира исто сценарио;
- *внатрешна мотивација* – играта е интризно мотивирана, резултат на личните одлуки на детето, причината за појава на играта е самата игра, детето во неа е најсилно ангажирано;
- *позитивни емоции* – играта е емоционално обоена активност, детето во играта ги реперезентира само оние ситуации кои за него имаат значење, низ играта ги искажува доживеаните емоции, ги ублажува негативните;
- *насоченост на процесот, не и на продуктот* – во играта не е битна целта туку акцијата;
- *прифаќање на одредени правила.*

¹ Zbirka tekstova pedagogskih klasika. Pedagosko drustvo, Beograd

² Trnavac.N.:Decja igra, Decje novine, Gornj Milanovac, 1979, str 28

3. Подвижни игри

Тргувајќи од различните аспекти на играта: начинот на играње, средствата, правила или без нив, местото на одржување, бројот на учесници, целта на играта итн, разликуваме повеќе видови игри (дидактички, творечки, подвижни, со играчки, конструктивни, говорни, сензорни). Предмет на наш интерес се подвижните игри во кој основно средство е физичката активност во вид на основните облици на движење – одење, трчање, скокање, качување, тркалање, прескокнување, додавање, фрлање, фаќање. Подвижните игри се од особено значење за физичкото воспитание и моторниот развој на децата, пред се во предучилишната и училишната возраст како основа за натамошен интерес за физичка активност. Преку нив се остваруваат потребите и афинитетите на децата и се делува на воспитанието и на сите сегменти на развојот. Во секоја возраст се применуваат различни игри согласно развојните можности и потреби на децата кои доколку се правилно избрани го стимулираат правилниот раст и развој.

4. Значењето на подвижните игри за детскиот развој

Зборувајќи за значењето за детскиот развој и воспитната функција на подвижните игри секогаш се поаѓа од идејата за сестран развој на личноста, се истакнува заемното влијание на игрите врз физичкото, моралното, интелектуалното и естетското воспитание и интеграцијата на физичките, интелектуалните, емоционалните и социјалните аспекти на развојот.

Согласно карактерот и содржината на подвижните игри, нивното влијание најмногу е насочено кон **физичкото воспитание и моторниот развој**. Во овие игри децата применуваат различни моторни активности, преку кои ја задоволуваат природната потреба за движење, ги проверуваат и споредуваат своите способности со способностите на врстниците, стекнуваат реална претстава за себе, своето тело и своите способности. Детето ги развива мускулите и истовремено природно ги јакне сите делови на телото, ја подобрува стабилноста, се влијае на брзината, координацијата, се развиваат мускулно – моторните осети, чувството за простор и време. Засилениот развој на моториката ја збогатува детската игра и нуди пошироки можности за остварување на детските идеи преку игра и движење.

Подвижните игри организирани во природа искористувајќи ги природните фактори – сонце, вода, воздух се основа за здрав развој. На овој начин се помага биолошкиот процес на раст и развој, се јакне отпорноста на организмот, имунолошкиот систем, се делува позитивно на функционирањето на сите органи и органски системи. Игрите на чист воздух се значајни за поттикнување на работата на жлездите со внатрешно лачење, ја помагаат размената на материите и елиминацијата на токсините од организмот. Активностите со движење го поттикнуваат развојот на органите за дишење, ја подобруваат крвната слика и ја поттикнуваат активноста на коскената срцевина. Подвижните игри се особено значајни за анемичните, рахитичните, млитавите и нервозните деца, децата кои имаат лош сон, слаб апетит кои се безволни и апатични.

Подвижните игри се значајни и за правилното држење на телото, тие се превенција за телесните деформитети или терапија таму каде тие веќе постојат. Преку активноста во игрите се влијае врз развојот не само на моториката и големите мускулни групи, туку и на ситната моторика. Многу автори ја нагласуваат улогата на подвижните игри во елиминацијата на вишокот на енергија и психичкиот мир на децата.

Сублимирано, подвижните игри во детската возраст се од суштинско значење за моторниот развој, развојот на функционалните системи и одржувањето на здравјето на децата, а со тоа и развојот во целина.

Подвижните игри претставуваат значаен фактор за **моралното воспитание и моралниот развој на децата**. Преку овие игри се воспитува храброста, сигурноста, одлучноста, истрајноста особено во услови на колективна игра. Играта сама по себе бара труд, упорност, залагање, одговорност, почитување на правила. Детето низ игра учи да прима и дава, да губи без лутење и победува без фалење. Во тек на играта соочувајќи се со радост и возбуда децата ги формираат и јакнат моралните чувства.

Низ игрите се јакне волјата на децата, што особено се забележува во игрите со правила. Преку играта се вежбаат различни форми на морално однесување. Децата прифаќаат одредени морални норми, учи да биде чесно, добар другар, да владее со себе, да не мами, да им помага на другите. Играта го учи детето на различни позитивни морални принципи и развој на позитивни особини на карактерот.

Преку подвижните игри се активираат емоционалните, интелектуалните и социјалните ресурси на детето. Игрите поттикнуваат позитивни емоции, чувство на радост, восхит, ведрина, весело расположение, оптимизам. Физичката активност ја намалува напнатоста и агресивноста, го отстранува незадоволството, омразата, зависта, негативните чувства. Низ играта детето често манифестира гнев и тага кога губи, но и осознава како да ги елиминира или да владее со нив. На овој начин подвижните игри се значајно средство за **емоционален развој** на децата.

Подвижните игри го поставуваат детето во ситуации кои го развиваат вниманието, концентрацијата, помнењето, прецепцијата, односно го поттикнуваат **интелектуалниот развој**. Низ играта детето размислува што може да направи и како нешто функционира, ја развива способноста за оценување, расудување, заклучување, брзо донесување на одлуки. Во текот на играта детето решава проблеми, изнаоѓа нови патишта и решенија, мисли дивергентно и апстрактно.

Социјалниот развој е уште еден аспект на развојот каде подвижните игри имаат значајно влијание. Играта не настанува спонтано туку под влијание на средината, се одвива во рамките на актуелните социјални односи.

По своите социјални карактеристики играта може да биде:

- солитарна (самостојна) – кога детето си игра само
- паралелна – децата играат во ист проистор, но секој засебно
- кооперативна - заедничка, групна игра на децата

Групната игра бара од детето да соработува со другите учесници, да се грижи за нив, да води сметка за нивното мислење, бара флексибилност и емпатија, комплементарност, надминување на сам себе и грижа за екипата. Натпреварот нуди радост од колективниот успех, подеднакво партиципирање на секое дете, помал

страв од неуспех, заедничка одговорност. Во групната игра се преферираат групните интереси, индивидуалните аспирации треба да се одложат на некое време. Социјалниот аспект на играта е поврзан со интерперсоналните односи во кои стапува детето во тек на играта.

Она што досега го кажавме укажува на големото значење кое подвижната игра го има врз сите сегменти на детскиот развој, но и можноста подвижните игри да се искористат како средство и фактор за развојот на сестрано комплетно развиена личност.

Заклучок

Играта е обележје на детството, поттик и огледало на детскиот развој и израз на детските потреби. Покрај спротивставените мислења за суштината и значењето на детската игра најголемиот број автори се согласни дека:

- подвижните (и сите останати видови) игри се извор на радост и одговараат на природата на децата
- подвижните игри ги будат и развиваат сите физички и психички сили и способности на децата
- преку подвижните игри децата ја запознаваат околината и учат да делуваат во неа
- подвижните игри го воведуваат детето во кругот на врсниците, каде го завзема своето место и се развива како социјално битие
- подвижните игри природно и слободно ја формираат личноста на детето
- преку подвижните игри детето го формира својот однос кон околината и го гради својот карактер.

Литература:

1. Бербинова, А.: Мама, тата везбајте са мном. НИП "Партизан", Београд, 1973.
2. Ивиц, И., Новак, Ј., Атанасковиц, Н., Асовиц, М.: Развојна мапа. Преглед основних прекретници у менталном развоју дјеце од роденја до седме године. Просвјета, Загреб, 2003.
3. Финдак, В.: Методика тјелесне и здравствене културе претсколском одгоју, Сколска књига, Загреб, 1995.
4. Финдак, В.: Тјелесни одгој у основној сколи, Сколска књига, Загреб, 1979.
5. Калисх, С.: Фитнес за дјецу, практични савјетник за родителје, Гопал, Загреб
6. Каменов, Е.: Предучилишна педагогија, Просветно дело, Скопје, 1988
7. Коритник, М.: 2000 игара игре моторике, Спортска Стампа, Загреб, 1970
8. Heamt, S., Tallack, J.: Good practice in implementing the pre – school curriculum , London, Stanly Thovhes. 1997.
9. Стелла, И.: Спортске активности дјеце у слободно вријеме, Сколска књига, Загреб, 1984 год
10. Трнавац, Н.: Децја игра, Децје новине, Горни Милановац, 1979, стр 28
11. Збирка текстова педагоских класика. Педагоско друство, Београд
12. Шкариќ, О.: Развојна психологија. Филозовски факултет. 2004.